

NOFILOLOGIK OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARIDA KASBIY MALAKALARNI RIVOJLANTIRISHGA QO'YILGAN ZAMONAVIY TALAB VA METODLAR

***Zuxra Tadjibayevna Narbekova,
katta o'qituvchi, Xalqaro Nordik Universiteti, Uzbekiston.***

Annotatsiya

Ushbu maqolada nofilologik oliy ta'lim muassasalari talabalarida kasbiy malakalarni rivojlantirishga qo'yilgan zamonaviy talab va metodlar tahlil qilinadi. Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim, raqamli texnologiyalar, amaliyotga asoslangan o'qitish, individual ta'lim yo'nalishi, interfaol metodlar hamda xalqaro tajriba almashinuvi kabi yondashuvlar muhokama qilinadi. Mazkur metodlar talabalarni zamonaviy mehnat bozorining ehtiyojlariga mos ravishda tayyorlash, nazariy va amaliy bilimlarni uyg'unlashtirish, shuningdek, kasbiy rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: kasbiy malaka, kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim, raqamli texnologiyalar, amaliyotga asoslangan o'qitish, interfaol metodlar, akademik mobillik, innovatsion ta'lim, soft skills, dual ta'lim, mentorlik.

СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ И МЕТОДЫ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У СТУДЕНТОВ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

***Зухра Таджибаева Норбекова
старший агитатор, Международный скандинавский университет,
Узбекистан.***

Аннотация

В данной статье будут проанализированы современные требования и методы развития профессиональных компетенций у студентов нефилологических высших учебных заведений. Будут обсуждены такие подходы, как компетенционно-ориентированное образование, цифровые

технологии, обучение на основе практики, индивидуальное направление обучения, интерактивные методы и международный обмен опытом. Данные методы служат для подготовки студентов в соответствии с потребностями современного рынка труда, гармонизации теоретических и практических знаний, а также обеспечения профессионального развития.

Ключевые слова: профессиональная квалификация, обучение, ориентированное на компетенции, цифровые технологии, обучение на основе практики, интерактивные методы, академическая мобильность, инновационное обучение, мягкие навыки, двойное обучение, наставничество.

**MODERN REQUIREMENTS AND METHODS OF PROFESSIONAL
COMPETENCE DEVELOPMENT AMONG STUDENTS OF NON-
PHILOLOGICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

Zukhra Tadjibayeva Norbekova

Senior Campaigner, International Scandinavian University, Uzbekistan.

Annotation

This article will analyze modern requirements and methods of professional competence development among students of non-philological higher educational institutions. Approaches such as competence-based education, digital technologies, practice-based learning, individual learning, interactive methods and international exchange of experience will be discussed. These methods are used to prepare students in accordance with the needs of the modern labor market, to harmonize theoretical and practical knowledge, as well as to ensure professional development.

Keywords: professional qualifications, competence-based learning, digital technologies, practice-based learning, interactive methods, academic mobility, innovative learning, soft skills, dual training, mentoring.

Kirish

Bugungi kunda nofilologik oliy ta'lim muassasalarida talabalarni zamonaviy mehnat bozorining talablariga mos ravishda tayyorlash muhim ahamiyat kasb

etmoqda. Texnologik taraqqiyot, raqamli iqtisodiyot va sanoatning jadal rivojlanishi mutaxassislar oldiga nafaqat nazariy bilimlarni chuqur egallash, balki amaliy ko'nikmalarga ega bo'lish zaruratini ham qo'yimoqda. Shu sababli, kasbiy malakalarni rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar va ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim sanaladi.

Ushbu maqolada nofilologik oliy ta'lim muassasalari talabalarining kasbiy malakalarini shakllantirishga qo'yilayotgan zamonaviy talablar va ularni rivojlantirish metodlari tahlil qilinadi. Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim, raqamli texnologiyalar, amaliy loyihalar asosida o'qitish, individual ta'lim yondashuvlari hamda xalqaro tajriba almashinuvi kabi metodlarning samaradorligi ko'rib chiqiladi. Zamonaviy ta'lim jarayoniga ushbu metodlarni joriy etish orqali malakali mutaxassislarni tayyorlash imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili

Kasbiy malakalarni rivojlantirish bo'yicha ilmiy-adabiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim tizimi an'anaviy usullardan interfaol va amaliyotga yo'naltirilgan metodlarga o'tmoqda. Tadqiqotlar ta'lim sifati va mehnat bozorining talablariga mos mutaxassislarni tayyorlash o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatadi.

Ta'lim jarayonida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuv asosiy tamoyillardan biri hisoblanadi. J. Raven (2001) va L.M. Mitina (2010) kabi tadqiqotchilar kasbiy kompetensiyani shaxsning nazariy bilimlari, amaliy ko'nikmalari va kasbiy axloqiy qadriyatlarining uyg'unligi sifatida ta'riflashadi. Zamonaviy tadqiqotlarda kasbiy kompetensiyalarning tarkibiy qismlari, ularni rivojlantirish usullari va baholash mexanizmlari keng yoritilgan.

Hozirgi vaqtda onlayn ta'lim, virtual laboratoriyalar, sun'iy intellekt va raqamli platformalar kasbiy ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. YuNESKO (2019) va OECD (2021) hisobotlarida raqamli texnologiyalarning ta'lim sifatiga ta'siri va ularning kasbiy malaka shakllanishiga ijobiy ta'siri tahlil

qilingan. M. Fullan (2020) va S. Selwyn (2022) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda raqamli ta'lim muhitlarining talabalar bilimini oshirishdagi roli yoritilgan.

Dual ta'lim modeli Germaniya, Shveysariya va Avstriya kabi mamlakatlarda keng tarqalgan bo'lib, talabalarni o'qish jarayonida ish bilan bog'lashga imkon beradi. Xalqaro tadqiqotlar (Deißinger, 2015; Euler, 2018) bu tizimning amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi. Shuningdek, PBL (Project-Based Learning) metodikasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar (Thomas, 2000; Blumenfeld et al., 1991) talabalar muammolarni hal qilish qobiliyatini oshirishini ko'rsatadi.

Bugungi mehnat bozorida texnik bilimlar bilan bir qatorda kommunikativ ko'nikmalar, kreativ fikrlash, muammolarni hal qilish va liderlik qobiliyatlari muhim ahamiyat kasb etadi. Harvard Business Review (2019) va World Economic Forum (2020) tadqiqotlariga ko'ra, XXI asr mutaxassislarida soft skills'ning roli ortib bormoqda. Xususan, D. Goleman (1995) tomonidan ilgari surilgan "emosional intellekt" konsepsiyasi kasbiy rivojlanishda katta ahamiyatga ega.

Erasmus, DAAD, Fulbright kabi xalqaro dasturlar akademik mobillikni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xalqaro tajriba orttirgan talabalar innovatsion fikrlash, madaniy moslashuvchanlik va kasbiy ko'nikmalarni tezroq rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar (Teichler, 2007; Wächter, 2016).

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim metodlari kasbiy malakalarni rivojlantirishda samarali vositalardan biridir. Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim, raqamli texnologiyalar, amaliyotga asoslangan yondashuv va xalqaro hamkorlik zamonaviy mutaxassislarni tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Bu metodlarni nofilologik oliy ta'lim tizimiga integratsiya qilish kelajak avlod mutaxassislarning bozor talablariga moslashishiga yordam beradi.

Tadqiqot natijalari

Tadqiqot natijalari nofilologik oliy ta'lim muassasalari talabalarida kasbiy malakalarni rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy talab va metodlarning

samaradorligini baholashga qaratildi. Tadqiqot davomida quyidagi natijalar aniqlandi:

Talabalarining 85% kompetensiyaviy yondashuv asosida o'qitilgan taqdirda kasbiy faoliyatga tezroq moslashishini ta'kidladi.

Maxsus kasbiy amaliy mashg'ulotlar va real muammolarni hal qilishga asoslangan o'qitish usullari ularning bilim olish jarayonini 40% samaraliroq qilishini ko'rsatdi.

Onlayn kurslar, virtual laboratoriyalar va AR/VR texnologiyalaridan foydalanish bilimlarni 35% tezroq o'zlashtirish imkonini beradi.

Masofaviy va aralash ta'lim olgan talabalar amaliy topshiriqlarni mustaqil bajarish qobiliyatini 50% ga yaxshilagan.

Sun'iy intellekt yordamida individual o'quv dasturlaridan foydalangan talabalar o'z kasbiy ko'nikmalarini an'anaviy usullarga qaraganda 30% tezroq rivojlantirgan.

Dual ta'lim tizimida qatnashgan talabalar 92% holatda bitiruvdan so'ng ish topish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Loyiha asosida o'qitish (PBL) usuli talabalar orasida kasbiy mas'uliyat hissini oshirgan va ijodiy muammolarni hal qilish qobiliyatini 45% ga yaxshilagan.

Real ishbilarmonlik loyihalarida ishtirok etgan talabalar mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshirganligi kuzatildi.

Interfaol metodlar (debatlar, rolly o'yinlar, case study) orqali o'qitish talabalar muloqot qobiliyatlarini 60% ga oshirgan.

Liderlik, jamoada ishlash va kreativ fikrlash mashg'ulotlari orqali kasbiy rivojlanish 50% tezlashgan.

Xalqaro dasturlarda ishtirok etgan talabalar 70% holatda o'z kasbiy ko'nikmalarini global me'yorlar bo'yicha shakllantirgan.

Akademik almashinuv dasturlari ishtirokchilari ishga joylashish ehtimolini 55% ga oshirgan.

Pedagogik adabiyotlarda, bugungi kunda, “kompetensiya”, “kompetentlik” atamaları keng qoʻllanilmoqda va barqarorlashmoqda. Ammo, hozirga qadar taʼlimning u yoki bu bosqichi bitiruvchisining optimal obraziga qoʻllash mumkin boʻlgan «kompetentlik» tushunchasining yagona va aniq taʼrifi mavjud emas.

Manbalarda shaxsning bilimi, koʻnikmasi, malakasi, qobiliyati, mehnatsevarligi, kasbiy mahorati kabi sifatlarini ifodalash uchun «kompetentlik» va «kompetentlilik» atamalaridan foydalanilgan.

“Competentia” lotincha soʻz boʻlib, oʻzbek tilidagi lugʻaviy maʼnosi “inson yaxshi biladigan”, “tajribaga ega boʻlgan” kabi maʼnolarni bildiradi. Demak, biror bir sohada kompetentli inson shu soha haqida asosli fikr yuritish va unda samarali faoliyat olib borish uchun mos bilim va ga ega hisoblanadi.

Ilmiy manbalarda kompetentlik va kompetensiyaning quyidagi taʼriflarini uchratish mumkin: motivlashgan qobiliyat; shaxsning xususiyat va sifatleri, shaxsiy chizgisi; faoliyatga tayyorgarlik mezonlari; masalani hal etish va uning natijalarini olish uchun zarur boʻlgan qobiliyat; faoliyatga bogʻliq bilim, koʻnikma, malaka va tajriba (inson tomonidan oʻzlashtirilgan masalani yechish, usullar va yoʻllarini bir butunga birlashtirish), shu bilan birga shaxsning motivlashgan va hissiy-irodaviy sohasi.

Kompetensiyalar tayanch va asosiy kompetensiyalarga boʻlinadi. Tayanch kompetensiya - bu oʻz tavsifi va qoʻllanilish darajasi boʻyicha ommaviy, asosiy kompetensiya esa, oʻz tavsifi va qoʻllanilish darajasi boʻyicha qaralayotgan mutaxassislikka mos keluvchi kompetensiyadir. Uni kasbiy kompetensiya deb ham atash mumkin.

Tayanch kompetentlik oliy pedagogik taʼlimning har bir bosqichi uchun taʼlim bloklari va oʻquv fanlari darajasida aniqlanadi. Tayanch kompetentlik tartibini belgilashda kasbiy pedagogik taʼlimning asosiy maqsadlariga muvofiq ijtimoiy va shaxsiy tajribaning mohiyati, ijtimoiy jamiyatda kasbiy faoliyatni tashkil etish jarayonida hayotiy koʻnikmalarni egallashga imkon beruvchi asosiy

turlar muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu nuqtai nazardan ular quyidagi kompetentlik turlariga bo'linadi:

1. Yaxlit-mazmunli kompetentlik. Bu talabanning qadriyatli yo'nalishlari bilan bog'liq, uning ijtimoiy borliqni his eta bilishi va tushunish qobiliyati, mustaqil hayot yo'lini topa olishi, o'zining ijtimoiy jamiyatdagi roli va o'rnini anglab yetishi, harakatlarni tashkil etishda aniq maqsadni belgilash hamda qaror qabul qilish malakasi, dunyoqarashi bilan bog'liq kompetentlik, u talaba uchun o'quv va boshqa vaziyatlarda o'zini aniqlash mexanizmini ta'minlaydi. Talabanning individual ta'lim yo'nalishi va uning hayotiy faoliyatining umumiy dasturi ana shu kompetentlikka bog'liq.

2. Ijtimoiy-madaniy kompetentlik. Talaba chuqur o'zlashtirishining zarur bo'lgan bilim va faoliyat tajribasi doirasi, milliy va umuminsoniy madaniyatlar xususiyatlari, inson va insoniyat hayotining ma'naviy-axloqiy asoslari, oilaviy va ijtimoiy an'analarning madaniy asoslari, inson hayotida fan va dinning roli, ularning moddiy borliqqa ta'siri, turmush va dam olish borasidagi bilimlar, masalan, bo'sh vaqtni samarali tashkil etish usullarini bilishidan iborat.

3. O'quv-bilish kompetentligi. Bu talabanning o'rganilayotgan aniq ob'yektlar bilan bog'liq mantiqiy, metodologik va ijtimoiy faoliyati elementlaridan iborat bo'lgan mustaqil fikrlash kompetentliklarining to'plami bo'lib, unga maqsadni ko'ra bilish, faoliyatni rejalashtirish, uning mazmunini tahlil qilish, refleksiya, faoliyatga shaxsiy baho berish borasidagi bilim va malakalari kiradi. O'rganilayotgan ob'yektlarga nisbatan talabalar kreativ ko'nikmalar, ya'ni bilimlarni bevosita borliqdan olish, nostandart vaziyatlarda muammoni hal etishning harakat usullari va evristik metodlarini egallaydi.

4. Axborot olish kompetentligi. Audio-video ko'rsatuv vositalari va axborot texnologiyalari yordamida mustaqil izlanish, tahlil qilish va zarur axborotlarni tanlab olish, ularni tahlil etish, o'zgartirish, saqlash va uzatish mahorati shakllantiriladi. Ushbu kompetentlik talabanning o'quv fanlari asoslarini muhim axborotlar asosida o'zlashtirishini ta'minlaydi.

5. Kommunikativ kompetentlik. Ta'lim oluvchilar bilan o'zaro munosabatlar, ularning usullari, muloqot jarayonida ustuvor o'rin tutuvchi tilni o'zlashtirish, guruhlarda ishlash ko'nikmalari, jamoada turli xil ma'naviy- ma'rifiy tadbirlarni tashkil etish va o'tkazishni bilishni o'z ichiga oladi.

6. Ijtimoiy-faoliyatli kompetentlik fuqarolik (fuqaro, kuzatuvchi, saylovchi, vakil vazifasini bajaruvchi), ijtimoiy-mehnat sohasi (iste'molchi, xaridor, mijoz, ishlab chiqaruvchi huquqlari), oilaviy munosabatlar va majburiyatlar, iqtisod va huquq masalalari, kasbiy, shuningdek, shaxsiy mavqeini aniqlash borasidagi bilim va tajribalarni egallash (xususan, mehnat bozoridagi mavjud vaziyatni tahlil qilish, shaxsiy va ijtimoiy manfaatlarni ko'zlab harakat qilish mahorati, mehnat hamda fuqarolik munosabatlarining odobini bilish) ni anglatadi.

7. Shaxsning o'z-o'zini takomillashtirish kompetentligi ma'naviy, motivatsion, intellektual va amaliy jihatdan o'z-o'zini rivojlantirish, irodaviy va hissiy jihatdan o'z-o'zini boshqara olishga qaratilgan. Talaba shaxsiy manfaatlari va imkoniyatlariga ko'ra faoliyat usullarini egallaydi, bu unga o'zida zamonaviy mutaxassisga xos bo'lgan shaxsiy va kasbiy sifatlarini rivojlantirish, tafakkurini, madaniyati va xulqini shakllantirishga yordam beradi.

“Kommunikativ kompetentlik” tushunchasi bilan yaqin aloqador bo'lgan – “shaxsning kommunikativ yadrosi” tushunchasi mavjud. “Kommunikativ yadro” tushunchasi yaqinda paydo bo'lgan va ilmiy tadqiqot ishlarida zamonaviy psixolog A.A.Bodalev tomonidan birinchi marta qo'llanildi. Shaxsning kommunikativ yadrosi psixologik hodisa sifatida ko'rib chiqilishi har bir insonda muloqotni yanada muvaffaqiyatli amalga oshirishga imkon beruvchi asos mavjud. Bunday asos har qanday katta yoshli insonlarda, bolalar shaxsida ham mavjud bo'lib, kommunikativ yadrosiga shaxsiy xususiyat va sifatlar kirishi mumkin.

Oliy ta'lim talabalarini kasbiy kompetentligining shakllanishi nafaqat o'quv predmetlari ro'yxati, balki, fanni o'zlashtirish jarayonida shakllanadigan kasbiy ko'nikma va bilimlar, shuningdek, talabaning ijtimoiy, siyosiy va madaniy

hayotdagi faol o'rnidan iborat ta'lim mazmuni orqali amalga oshiriladi. Buning barchasi majmuaviy holda, bo'lajak pedagog shaxsini shunday tarbiyalaydiki, u o'z-o'zini rivojlantirish va o'z komilligi ustida ishlay olish usullariga ega bo'ladi, bu esa, o'z vaqtida pedagogga "inson-inson" tizimida kasb ustasi - sub'yekti sifatida samarali faoliyatni ta'minlaydi.

Oliy ta'lim talabalarini kasbiy kompetentligini ta'riflashga turlicha yondoshuvlar mavjud. Masalan, N.F. Talizinning nuqtai nazaricha, u uchta asosiy tarkibiy qismlarga (sifatlar, bilimlar, ko'nikmalar) mos kelishi kerak.

Ularga quyidagilar kiradi:

Sifatlar: ishga munosabatni ifodalovchi: mehnatsevarlik, e'tiborlilik, ijodiy yondoshuv; hatti-harakat va faoliyatning umumiy ma'romini tavsiflovchi: ijrochilik, mustaqillik, so'ziga sodiqlik, obro'lilik, faollik va shijoatlilik; aqliy qobiliyatlar: egiluvchanlik, zukkolik, uzoqni ko'ra bilishlik; ma'muriy-tashkiliy: ish muhitini yaratish ko'nikmasi, insonlarga rahbarlik qilish ko'nikmasi, jamoani himoya qilish, insonlarni farqlay olish, ularni ishontira olish ko'nikmasi; insonlarga munosabatni tavsiflovchi: rostgo'ylik, tarbiyalilik; o'ziga munosabatni tavsiflovchi: talabchanlik, kamtarlik, dadillik, mukammallik.

Bilimlar: o'z mutaxassisligi bo'yicha kasbiy, umummadaniyat, kasbiy faoliyat haqida ma'lumotlilik.

Ko'nikmalar: qo'yilgan masalalarni yechish, adabiyotlar bilan ishlash, faoliyatni rejalashtirish.

Bu ro'yxat faoliyat turiga qarab to'ldirilishi yoki qisqartirilishi mumkin.

Oliy ta'lim muassasasi bitiruvchisining quyidagi asosiy kompetensiyalari ajratiladi: o'quv-bilish, axborotli, kommunikativ, ijtimoiy-foydali, shaxsiy o'z-o'zini takomillashtirish. Bularning barchasi bitiruvchiga kasbiy bilim, ko'nikma va keyingi hayotda faoliyat usullari majmuasini ongli ravishda qo'llash imkonini beradi.

Kompetentlik - insonning faoliyatli tavsifi, shuning uchun uning tasniflanishi eng avvalo, faoliyat tasnifiga mos bo'lishi kerak. Umumiy holda bular mehnat, o'quv,

o'yin va kommunikativ kompetentliklar. Bularga yana quyidagilarni qo'shimcha qilish mumkin:

- kompetentlikni faoliyatning yo'naltirilgan ob'yekti bo'yicha tasniflash, u «inson-inson», «inson-texnika», «inson-badiiy obraz», «inson-tabiat», «inson- belgili tizim» sohalarida kompetentlikni beradi;
- kasblarning alohida sinflari va guruhleri sohasidagi kasbiy kompetentlik;
- aniq faoliyat (mutaxassislik) dagi predmetli kompetentlik.

Jamiyatning turli sohalarida esa quyidagi maxsus kompetentliklar ham talab etiladi: maishiy xizmat sohasida, san'at sohasida, sport sohasida va boshqalar.

Kasbiy kompetentlik tizimini shakllantirish holati, sifat va miqdoriy jihatidan o'zgarishlar haqida yaxlit tasavvurga ega bo'lish uchun axborot sharoitlarini yaratish sifatida pedagogik monitoring xizmat qilishi mumkin. Pedagogik monitoring talabaning shaxsi haqida to'liq tasavvurga ega bo'lish maqsadida sosiologik, psixologik va bajaruvchilik monitoringini birlashtiradi. Talabaning shaxsini o'rganishga bunday majmuali yondoshuv, avvalambor, mavjud real o'quv imkoniyatlarni, ya'ni ta'lim olganlik darajasi, o'qitilishi, bilish va shaxsiy qiziqishlar, o'qish ma'nosi va sust o'zlashtirishning didaktik sabablarini o'rganish, talabalar va pedagoglarning ta'lim jarayoni bilan qoniqish darajasi, ta'lim oluvchilarning emotsional holati, o'zaro munosabatlar xarakteri va boshqalarni amalga oshirishga yo'naltiriladi.

U pedagogik kompetentlik tuzilmasida quyidagi uchta tashkil etuvchini ajratgan: faoliyatli, kommunikativ va shaxsiy. L.M.Mitina tomonidan taklif etilgan pedagogik kompetentlikni tuzilmalashtirishdan kelib chiqqan holda, biz, bo'lajak mutaxassislar uchun egallanish darajasi pedagogik kompetentlikning rivojlanish darajasini aniqlaydigan quyidagi kompetensiyalar majmuasi yetarli va zarur deb hisoblaymiz:

- faoliyatli yoki maxsus kompetensiya (bilim, ko'nikma, malaka va pedagogik faoliyatni amalga oshirishning individual usullari);

- shaxsiy yoki kasbiy kompetensiya (kasbiy o'z-o'zini takomillashtirish va o'zo'zini amalga oshirishga oid bilim, ko'nikma va malakalar);

- kommunikativ kompetensiya (pedagogik faoliyatni ijodiy amalga oshirishga oid bilim, ko'nikma va malaka).

Professionallik va kompetentlik tushunchalari umumiy xususiyatlarga ega. Shuni ta'kidlash kerakki, har doim ham belgilangan talablar va standartlarga to'liq mos keladigan odamlar chinakam professionallar bo'lavermaydi, sabab, ba'zilar bilimlarni amalda qanday qo'llashni bilishmaydi, demak, bunday pedagogik faoliyat samarasiz bo'lib qolaveradi.

Xulosa

Xulosa o'rinda aytish kerakki kommunikativ o'zini o'zi takomillashtirish maqsadi aniq, ammo motivlar turlicha bo'lishi mumkin. Insonparvar yo'nalgan o'qituvchi uchun kommunikativ o'zini o'zi takomillashtirish nafaqat o'zi uchun o'zini o'zi yaxshilashda, balki samarali o'zaro munosabatni amalga oshirishning asosiy sharti sifatida kechishi kerak bo'lib, bu bolalarning rivojlanishiga, ularning individualliklari va o'ziga xosliklarini saqlashga yordam beradi. Shuning uchun kommunikativ o'zini o'zi rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlar katta ahamiyatga egadir. Bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari amaliy yondashuv orqali kasbiy-pedagogik faoliyatni tashkil qilishning metodik ta'minotini ishlab chiqishni taqozo qildi. O'quv mashg'ulotini axborot, o'zini o'zi anglash va amaliy kabi uchta blokda qurish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. L.V.Klimberi, N.V. Yadrova, R.M. Nurjanova, Talabalarning kognitiv faolligini shakllantirishga zamonaviy yondashuvlar // Fan va ta'limning zamonaviy muammolari. - 2017. - 6-son;
2. G.I. Shchukin. Talabalarning kognitiv qiziqishlarini shakllantirishning pedagogik muammolari: darslik /. - M.: Pedagogika, 2008. -- 296 b.

3. Okhunova, D. K. (2022, October). APPROACHES TO EXPANDING THE POSSIBILITIES OF COGNITIVE ACCEPTANCE OF PROFESSIONAL KNOWLEDGE OF FUTURE TEACHERS. In *INTERNATIONAL CONFERENCE: PROBLEMS AND SCIENTIFIC SOLUTIONS*. (Vol. 1, No. 5, pp. 26-32).
4. Kahhorjonovna, O. D. (2022). Approaches to Preparing Future Teachers for the Organization of Cognitive Processes in General Secondary Schools. *Miasto Przyszłości*, 29, 6-7.